

יוזמות פדגוגיות

ויוזמות מעורבות חברתית

יוזמות שיצאו לפועל

בשנת תש"ע

יוזמות פדגוגיות

ויוזמות מעורבות חברתית

יוזמות שיצאו לפועל

בשנת תש"ע

עריכה: ד"ר מדי וליצקר-פולק

הבאה לדפוס: רותם קורנבליט

משרד הרקטור

מכללת אורנים

תוכן העניינים

עמוד		
5		פתח דבר
	ריכוז היוזמה	נושא היוזמה
6	גבי שולי נחשון	1. וידאו ארט אורנים : עם הפנים החוצה
9	ד"ר מרי תותרי ד"ר אהוד מנור	2. אזרחים ואזרחות
10	ד"ר טניה זסלבסקי ד"ר לילך לב-ארי	3. "מחקר אורך ארבע שנתי (יוזמת המשך) : הקשר בין קריטריונים לקבלה לאורנים (ציוני בגרות ופסיכומטרי) לבין הישגי הסטודנטים במכללה"
11	ד"ר ענת שמלא	4. קידום הוראה ולמידה מתוקשבת בקורסי המכללה (יוזמת המשך)
14	ד"ר משה שר	5. מעבדת "כתיבה טובה" וירטואלית
16	גבי כרמית שלו- לייפר	6. שימוש במחשב ככלי להעצמת הסטודנט לקוי הלמידה
18	ד"ר מיקי מוטולה מר מויש אבן ניר	7. עבודה חינוכית ייעוצית עם נוער בסיכון במרחבים בלתי פורמאליים (קורס ער"ן – עזרה ראשונה נפשית בחירום)
19	ד"ר אלי ברודרמן גבי דורית רינגרט	8. מפגש מחלקתי תש"ע – החוג לאמנות
21	ד"ר משה שר	9. בעקבות העולמות היהודים – קמפוס לומד בפראג
24	ד"ר נועה שהם גבי עדנה בשן	10. סדנא לניווט כיתה באמצעות הוראה זוטא
26	ד"ר דוד מיטלברג	11. "עמיות יהודית בין כתלי בית-הספר – הלכה למעשה" בניית תכנית להכשרת מורים בתחום זהות ומורשת עם
28	גבי ענת גסול-רביד מר רועי רשקס	12. הוראה משולבת של מקרא ודרמה במסגרת שעורי התמחות למקרא במסלול מו"ג
30	מר אריה שני	13. לקראת עיר חינוך – שותפות יישובית עם העיר יקנעם
34	פרופ' נעימה ברזל	14. הכשרת מנחים לעבודת גמר בתכניות התואר השני : מנהיגות בחינוך – תואר שני במנהל מערכות חינוך ; הוראת המדעים בבית הספר העל-יסודי והכשרת מנחים חדשים בתכניות ותיקות (יוזמת המשך)
35	פרופ' נעימה ברזל ד"ר עינת ליכטינגר ד"ר דוד נצר	15. דרכים לשיח אחר בכיתה הרב-תרבותית
37	פרופ' נעימה ברזל ד"ר מיקי מוטולה	16. טקסים ומרחב ציבורי

פתח דבר

החברת הנוכחית מסכמת את הפעילות העשירה והמגוונת של 16 יוזמות פדגוגיות ויוזמות מחול"ה, אשר יושמו במכללת אורנים במהלך שנת הלימודים תש"ע; כלול בה תיאור של הליך ביצוען ושל תוצריהן הפדגוגיים והשלכותיהן החינוכיות והחברתיות.

חלק מהיוזמות נובע מרצוננו לשפר את התמיכה והסיוע לסטודנטים בעלי לקויות למידה; ביוזמות אחרות מיוצג מגוון מודלים להכשרה איכותית ומשמעותית של פרחי ההוראה שלנו, תוך הקניית מיומנויות הוראה וניהול כיתה, באמצעות סדנא לניווט כיתה באמצעות הוראה זוטא וכן קשרי מכללה-שדה ובגישת PDS במסגרת עיר חינוך – שותפות יישובית עם העיר יקנעם.

ניסיונו מלמד שמערך תמיכה בעל רציונאל מגובש לטיפול מיומנויות תקשוב, טיפול במידע ואוריינות אקדמית מביא לשיפור משמעותי בהישגי הסטודנטים ולעמידתם בדרישות האקדמיות. במסגרת זו כלולות יוזמת הפרויקט להטמעת סביבה פדגוגית מתוקשבת בקורסי המכללה, וכן מעבדת "כתיבה טובה" וירטואלית.

חלק נוסף של היוזמות מוקצה להעשרת החיים התרבותיים והערכיים במכללה, הן בהיותנו "קמפוס ירוק" - על הערכים המלווים אותו, והן מתוך תפיסה שסביבה חינוכית איכותית הינה רב-תחומית ורגישת תרבות, מעודדת יצירה ואמנות, תרבות ומורשת. במסגרת זו כלולות, למשל, יוזמות חווייתיות שזימנו למידה פעילה קונסטרוקטיביסטית, כגון וידאו ארט, מפגש מחלקתי של החוג לאמנות, הוראה משולבת של מקרא ודרמה, עמיות יהודית, קמפוס לומד בפראג או יוזמת שירה בגן.

יוזמות אחרות מתמקדות במעורבות הסטודנטים בפעילויות חברתיות-ערכיות וקהילתיות, באמצעות דיונים לצד מעורבות חברתית וקהילתית – הלכה למעשה, למשל: קורס "אזרחים ואזרחות" או עבודה חינוכית ייעוצית עם נוער בסיכון במרחבים בלתי פורמאליים (קורס ער"ן).

קבוצה אחרת של יוזמות מטרתה לפתח ולתרום להעשיר את הידע של מורי המורים לשם השתלבות בתכניות הוראה חדשות ובהנחיית סטודנטים לתארים מתקדמים, לספק בידם משאבים לקידום ולהעשרת תכניות הלימודים במכללה, כמו גם דרכים לשיח אחר בכיתה הרב-תרבותית ורעיונות לתכנון טקסים במכללה רב-תרבותית כאורנים.

חוברת זו כוללת גם את יוזמת המחקר התלת-שנתי שנערך על ידי צוות הרשות למחקר ולהערכה, לבקשת משרד החינוך בנושא: "הקשר בין קריטריונים לקבלה לאורנים (ציוני בגרות ופסיכומטרי) לבין הישגי הסטודנטים במכללה".

תודתנו על תמיכת הגוף להכשרת עובדי הוראה שאפשרה את הוצאתן של יוזמות אלו מן הכוח אל הפועל ובכך תרמה להעשרת תכניות ההכשרה שלנו.

בברכה,

ד"ר מרים (מדי) וליצקר-פולק

רקטורית המכללה

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	וידאו ארט אורנים – עם הפנים החוצה
שם המרכז	שולי נחשון
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינונאל:

מטרות היוזמה הן:

- ניהול התכנית "וידאו ארט" ואוצרות בגלריה למדיה חדשה - הגלריה האקדמית לווידיאו ארט באורנים. זוהי גלריה פעילה ובעלת מוניטין, המקפידה לקיים קשר הדוק עם תכנית הלימודים של הסדנאות בווידיאו ארט במכון לאמנות באורנים, ומערבת בוגרים וסטודנטים בפעילות הגלריה, במטרה ליזום עבורם תערוכות מחוץ לאורנים, כולל חו"ל. בנוסף, הגלריה היא מרכז בינלאומי דינאמי להצגת הסצנה הייחודית של תחום הווידיאו ארט.
 - ביסוס האג'נדה האוצרותית של הגלריה למדיה חדשה באורנים, עם ארבע תערוכות שנתיות, בהן לפחות אחת שתארח אמנים מרצים ממוסדות אקדמאיים בחו"ל, אחת שתערב סטודנטים ובוגרים מהמכון ואחרים, והנותרות: תערוכות של אמני וידיאו ארט ישראליים מבוססים.
- כל אמן ומרצה המציג בגלריה, הכין גם תכנית ליום מפגש עם הסטודנטים במכון לאמנות, שכלל הרצאה פרונטאלית על נושאי תערוכתו.

תיאור הפעילות והתוצרים:

1. יצירה ופיתוח של קשרים בין סטודנטים ומרצים-אמנים משני מוסדות אקדמאיים בבריטניה, עם ציר מקביל ממכללת אורנים - המכון לאומנות:

ממכללת אורנים:

מרצה: שולי נחשון.

סטודנטים נבחרים: לורה יוסף, רימאח יונס, סמארה שבאט, אילת כהן, צבי אפלבוך, אלי טבול, שני ארגוב.

המוסדות בחו"ל: Falmouth College - Falmouth and Goldsmith College - London

המרצים: ד"ר נדירה יקיר וג'ו קוטס מפלמוס - תיאוריה וניהול מטעם המוסד הבריטי
ד"ר רייצ'ל גארפילד מגולדסמית' - אמנית-מרצה.

סטודנטים מצטיינים מפלמוס: ג'יימס קלי, פרנסס ויליאמס, בן אדיקוט

סטודנטים מגולדסמית' - על פי בחירה מוסדית של ד"ר רייצ'ל גארפילד להשתתף בבלוג, שיעלה לאוויר בראשית 2011.

ההתקשרות בין המוסדות הייתה על בסיס תכנית פעולה, בה הוצהרו הכוונות הבאות:

- יישום תכנית לימוד בווידיאו ארט עם קבוצות סטודנטים נבחרות ע"י המוסדות, מאורנים

ומחוו"ל.

- הנחיה אישית של כל סטודנט לקראת פרויקט שנתי, או גמר.
 - יישום תערוכות בוגרים סטודנטים בין-מוסדיות בגלריה למדיה חדשה באורנים, בה מרכזת היוזמה היא גם האוצרת.
 - הזמנת אמנים-מרצים להציג באורנים, במסגרת תכנית התערוכות של הגלריה למדיה חדשה.
 - בניית בלוג משותף לסטודנטים ולמרצים מהמוסדות המעורבים.
2. מפגשים אינטרנטיים ופנים-מול-פנים עם סטודנטים בפלמוס, לצורכי הנחיה אישית, והנחיה אישית במכון, לקראת תערוכת סטודנטים משותפת בגלריה למדיה חדשה באורנים, מדצמבר 2009 עד מרס 2010.
3. שיעורים אינטרנטיים, ומפגשים אישיים לקראת תערוכת גמר של גיימס קלי בפלמוס, קיץ 2010. בעקבות תערוכה זו מתוכננת תערוכה משותפת לו ולצבי אפלבוך בגלריה למדיה חדשה באורנים, במרץ 2011.
4. מפגשי עבודה עם צבי אפלבוך לקראת תערוכתו המשותפת עם גיימס קלי מבריטניה במרץ, 2011.
5. תערוכת יחיד של רייצ'ל גארפילד בגלריה למדיה חדשה, מאי-יוני 2010.
6. הכנות ויצירת תשתית רחבה לבלוג משותף לאורנים, פלמוס, וגולדסמית' בבריטניה, במטרה לקלוט סטודנטים נוספים משני מוסדות אחרים, איתם נוצר קשר לקראת תערוכות של מרצים-אמנים: מירייה פליו מברצלונה - תערוכה באורנים בינואר 2011, ושלי גיורדון, ממינסוטה, ארה"ב (בשיתוף עם שרה לייטמן - אמנית מלונדון), במאי 2010.
7. הכנות ועבודת אוצרות לקראת פתיחת עונת התערוכות 2010-2011 בגלריה למדיה חדשה, באורנים. נושא שנתי "שפה". אמן פותח: אלי טויסטר, משפט חסר, נובמבר 2010.
9. השתתפות סטודנטים מאורנים בתערוכה בארה"ב בעקבות פנייה אל מרכזת היוזמה לקחת חלק באירוע בינלאומי בנושא זכויות על המים בגלוב, אוניברסיטת מינסוטה, ארה"ב. השתתפו: סטודנטים של סדנת-אמן בווידיאו ארט, מרץ, 2010. לינק לאירוע הנ"ל: <http://womenandwater.net>
10. לשתי תערוכות סטודנטים בוגרים שלנו שאצרה מרכזת היוזמה בפרנקפורט ובאשפנבורג, גרמניה, 2009-2010 מטעם המכון, יהיה המשך גם ב-2011-2012, עם בוגרים שלנו: אלי טבול, שני ארגוב וצבי אפלבוך.

משוב סטודנטים ואנשי סגל:

משוב מג'יימס קלי, קולג' פלמוס, בריטניה - הציג יחד עם סטודנטים מאורנים בפלמוס באורנים במרץ 2010 ויצג בגלריה למדיה חדשה במרץ 2011.

1) יולי 2010

The finals are behind, and only just it seems. I was very happy to be awarded a first class BA, I wouldn't usually mention this fact but you have had some input and vital encouragement to my work. please watch these full screen:

[Glimpse of the Matter](#) (2010) 8'59" this was the final work

[Inflicting Balance](#) (2010) 9'30" this is the one I had vague notions of making when we last met, indeed too long ago, and was filmed over christmas/new year there are

several other bits that were filmed at the same time as 'glimpse of the matter' which I hope to finish soon.

I am very interested in doing a residency and any chance of exhibiting, to show my work to more people and to work with others is of highest priority.

I will be loading images of both my degree show and the London exhibition onto my blog page, I'll let you know when that is ready.

2) 2010 ספטמבר degree show images

I have [here](#) images of the degree show that i mentioned I'd get to you, finally up on my blog page. I hope your exhibition in London went very well. I have a [website](#) up and running, though not nearly finished yet, if you click "film/performance" at the top, you will be able to see a page of uploaded films.

tomorrow I will be flying to Italy, as I was the recipient of the Wilhelmina Barns-Graham Travel to Italy Award, through UCF. My proposal was to walk a section of the Via Francigena, the main pilgrimage route to Rome from the north, linking from Canterbury in England. My section is from Siena to Rome, mainly so I can pass through Bagno Vignoni where Tarkovsky filmed *Nostalghia*. Then from Rome I hope to go to a couple of harvest festivals to compare to Cornish ones, south of Rome, near Lake Nemi of the *Golden Bough* fame and fairly close to a place where they will be beginning the olive harvesting which I have permission to take part in. I will be bringing digital video and Super 8mm cameras. So the walk is to explore ideas of nomadic behaviour; the festivals and harvest, our relationship to the land, two of my ongoing interests.

I would be very interested to hear how the show in London went at the Jewish Museum.

משוב סטודנטים מאורנים באוניברסיטת מינסוטה, פברואר-מרץ, 2010

Dear Janika Vandervelde,

I got the call and information from Liz Dodson. I am interested to participate in this event with my video art class. Students participants: 8

They have printed postcards from video works, 6 of each work. All works refers to water issues. 2 students have prepared 2 separated short video performances for the water dance event. I would like to send the materials, to get there by the 1th of February. Please let me know further information, such as address etc.

Sincerely yours,

Shuli Nachshon

Dear Shuli,

This is very exciting. I look forward to receiving the students' work. I am also wondering if there is a way your video art class and our video art class here at the Perpich Center for the Arts could talk to each other via the internet. Are you set up to do that? I think we have done this before. I could check into it.

Thank you,

Janika Vandervelde

סל פיקוח ומעורבות חברתית
דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	קורס "אזרחים ואזרחות"
שם המרכז	ד"ר מרי תותרי וד"ר אודי מנור
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות:

לימודי האזרחות סובלים מדימוי שלילי ומהישגים נמוכים, ככל הנראה בשל תכני הלימוד המתמקדים בהיבט הפורמאלי של הנושא. חשיבותה של בעיה זו הולכת ועולה ככל שמתגבר המתח הלאומי בישראל. במקום להתמקד בצד הפורמאלי, התמקד הקורס "אזרחים ואזרחות" בשאלות עומק: פולמוס הנאמנות והאזרחות, מהותה של הדמוקרטיה, שאלת זכויות האזרח וחובותיו, וכיו"ב. המטרה של היוזמה הייתה הרחבת והעמקת הדיון סביב חלק מנושאים המרכזיים והבוערים בחברה הישראלית.

תיאור הפעילות:

שני המרצים, שהם בו-זמנית סוציולוגית והיסטוריון, כמו גם ערבייה ויהודי, השתתפו בכל השיעורים לאורך הקורס כולו. כל מרצה הציג את תפיסתו והדיון התפתח לשאלות והערות של הסטודנטים. לכל נושא הוקדשו שני שיעורים.

התוצרים והתרומה המרכזית:

לסטודנטים ניתנה הזדמנות לבחון שאלות מורכבות מכמה זוויות, שהוצגו בעיקר על ידי המרצים אך גם על ידי עמיתיהם. מבחן הבית המקיף נבנה על שאלות חשיבה המבוססות על מקורות מדעיים, פובליציסטיים והתובנות האישיות של הסטודנטים. על פי תוצאות המבחן יש מקום לשביעות רצון. המטרה של יצירת דיון מעמיק יותר בשאלות הקשורות לנושא האזרחות, בהחלט הושגה.

משוב סטודנטים ואנשי סגל:

ככלל, הסטודנטים היו מרוצים, כפי שניתן ללמוד מסקר הוראה, לפיו רמת שביעות הרצון מהקורס עמדה על רמה גבוהה (4 מתוך 5 דרגות). מנקודת מבטם של המרצים, הקורס היה מוצלח יחסית לעובדה שהוא ניתן בפעם הראשונה. חוסר בולט היה ביכולת ליישר קו מבחינת בסיס הידע, שכן מדובר בסטודנטים ממסלולים שונים ומשנתונים שונים. כמו כן התגלה הבדל בגישות בין שני המרצים, כפועל יוצא מהדיסציפלינות השונות מהן הם באים וגם מהבנה אחרת של מהות מדעי החברה והמתודולוגיה שלהן.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	"מחקר אורך תלת-שנתי: הקשר בין קריטריונים לקבלה לאורנים (ציוני בגרות ופסיכומטרי) לבין הישגי הסטודנטים במכללה" (יוזמת המשך)
שם המרכז	ד"ר טטיאנה זסלבסקי וד"ר לילך לב-ארי
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל:

בשנת תשס"ז, חל שינוי בתנאי הקבלה למכללת אורנים כאשר נפתחה אפשרות קבלה למכללה על בסיס ציוני בגרות בלבד (מ-85 ומעלה), זאת בנוסף לאפשרות הקודמת שאפשרה למועמדים הרשמה על בסיס ציון משולב (בגרות עם פסיכומטרי). מחקר אורך תלת-שנתי התמקד בסטודנטים שהתקבלו למכללה בשנים תשס"ז, תשס"ח, ותשס"ח.

המטרות העיקריות של המחקר היו: (א) לבחון את ההשלכות של שינוי זה על הרכבם הדמוגרפי של הסטודנטים המתקבלים למכללה ועל הישגיהם אקדמיים; (ב) לבדוק את תוקף הניבוי של גורמים כגון מאפיינים השכלתיים (ממוצע ציוני הבגרות והציון הפסיכומטרי), דמוגרפיים וחברתיים-כלכליים של הסטודנטים ביחס להצלחתם בלימודים במכללה.

תיאור הפעילות:

המחקר התבסס על ניתוח של נתונים "קשים" - מסד נתונים מכללתי לגבי אופן קבלה, ציוני קבלה, רקע אישי ומשפחתי של הסטודנטים והישגיהם האקדמיים.

התוצרים והתרומה המרכזית¹:

1. פתיחת האפשרות להתקבל למכללה על סמך ממוצע בגרות בלבד לא השפיעה באופן משמעותי על ההרכב הדמוגרפי והסוציו-אקונומי של המתקבלים ועל הישגיהם האקדמיים בשנת הלימודים הראשונה במכללה.

2. כושר הניבוי של ציוני הקבלה ביחס להישגים במכללה בשנת הלימודים הראשונה, נמצא שונה בהשוואה בין סטודנטים מהמגזר היהודי והערבי. בקרב סטודנטים יהודים שני נתוני הקבלה (ממוצע בגרות והציון הפסיכומטרי) מנבאים הישגים אקדמיים (קשר חיובי ומובהק). בפקולטות לחינוך ולמדעי החברה והרוח לא נמצא הבדל משמעותי בין כושר הניבוי של ממוצע בגרות ושל ציון פסיכומטרי, בעוד שבמחלקה להוראת המדעים, הציון הפסיכומטרי ניבא הישגים אקדמיים טוב יותר מאשר ממוצע ציוני הבגרות.

3. בקרב סטודנטים ערביים, בפקולטות לחינוך ולמדעי החברה והרוח, ציוני הקבלה כלל לא ניבאו הישגים אקדמיים במכללה. במחלקה להוראת המדעים, הציון הפסיכומטרי ניבא הישגים אקדמיים גם במגזר הערבי, אם כי עצמת הקשר בין הציון הפסיכומטרי לבין ממוצע הציונים בשנה א' הייתה נמוכה מזו שנמצאה במגזר היהודי, ואילו ציוני הבגרות של הסטודנטים הערביים לא ניבאו הישגים אקדמיים.

¹ דוח המחקר כולל פירוט של מהלך המחקר, ממצאיו והמלצותיו, יישלח בנפרד.

סל פיקוח ומעורבות חברתית דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	קידום הוראה ולמידה מתוקשבת בקורסי המכללה (יוזמת המשך)
שם המרכז	ד"ר ענת שמלא
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל:

שילוב טכנולוגיות מידע מתקדמות בהוראה אקדמית וההכרה בפוטנציאל הפדגוגי הקיים בהן הוביל ליצירת סביבות למידה מבוססות רשת^{1,2}. סביבות אלו מזמנות פיתוח פדגוגיה חדשה הרוחמת את הטכנולוגיה לצרכיה ומאפשרת נגישות למשאבים מגוונים, שיפור הגישה ללומדים, הגברת האינטראקציה בין המשתתפים בתהליך הלמידה, שיפור איכות ההוראה וצמיחתם של מודלים פדגוגיים חדשים, שיפור איכות הלמידה על-ידי השגת רמות למידה גבוהות, הכשרת סטודנטים במיומנויות שימוש בטכנולוגיות המידע והיענות "לצו הטכנולוגיה"^{3,4,5}.

כיום, מספר רב של אוניברסיטאות ומכללות ברחבי העולם מנסות לממש את פוטנציאל ההוראה ברשת, כאשר רובן נמצאות בתהליך של שילוב טכנולוגיות מתקדמות בשיטות ההוראה המסורתיות. באופן דומה, במכללה האקדמית לחינוך "אורנים" חל בשנים האחרונות תהליך בו מספר מרצים שילבו סביבות מתוקשבות בהוראה ואף פותחו מספר קורסים להוראה מרחוק (מקוונים). הנהלת "אורנים" נרתמה לתהליך הטמעה מעמיק ונבנתה תוכנית חומש לקידום שילוב של טכנולוגיות הוראה מתקדמות. תוכנית זו נותנת פתרון מערכתי לתהליך ההטמעה בשלושה מישורים: המכללה כמוסד אקדמי, סגל ההוראה והסטודנטים.

¹ Allen, I. E. & Seaman, J. (2004). Entering the mainstream: The quality and extent of online education in the United State, 2003 and 2004. *The Sloan Consortium*. [On-Line]. Available: http://www.sloan-c.org/publications/survey/pdf/entering_mainstream.pdf

² [Bonk, C. J. & Graham, C. R. \(Eds.\). \(2006\). *Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs*. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing.](#)

³ Bates, T. A. W. (2000). *Managing technological change: Strategies for college and university leaders*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

⁴ Harasim, L. (2000). Shift happens: Online education as a new paradigm in learning. *The Internet and Higher Education*, 3(1-2), 41-61.

⁵ Nachmias, R., Ram, J. & Mioduser, D. (2006). Virtual TAU: The study of a campus-wide implementation of blended learning in Tel-Aviv University. In C. J. Bonk & C. R. Graham (Eds.). *Handbook of Blended Learning Environments: Global Perspectives, Local Designs* (pp. 374-386). Jossey-Bass, Indianapolis: Crosspoint Drive.

מטרות היוזמה:

קידום ההוראה והלמידה האקדמית באורנים באמצעות טכנולוגיות מתקדמות להוראה. זאת במטרה לפתח בקרב הסגל והסטודנטים אוריינות מחשב ומידע, ולגבש דפוסי הוראה ולמידה, המעצימים את חוויית הלמידה המשמעותית ונותנים מענה לצורכי בוגר המכללה התואמים את דרישות החברה במאה העשרים ואחת.

תיאור הפעילות – שנת תש"ע:

כאמור, התוכנית הינה חמש שנתית ולהלן יעדי שנה ב', כפי שהוצגו בבקשה ליוזמה, והפעילות להשגת יעדים אלו:

• המשך תהליך איתור אנשי סגל מובילי שינוי והעצמתם

אותרו כעשרה אנשי סגל נוספים מתוך המכללה שיכולים להוביל שינוי בקרב עמיתיהם. מרצים אלה, המהווים מובילי שינוי במודל מניפה, תמכו בסגל אורנים באמצעות השתלמויות ייעודיות (בפקולטות ובחוגים השונים) או במפגשי תמיכה אישיים.

• הטמעת סביבת הוראה מתוקשבת (מעטפת) Moodle – חדשה

מעטפת ה-Moodle הותקנה בתחילת שנת הלימודים תש"ע ומיד החל תהליך הכשרת הסגל. ההכשרה נעשתה על-ידי: השתלמויות סגל מכללתיות (מתחילים ומתקדמים בנות 4 שעות כל אחת); השתלמויות ייעודיות לסגל חוגי/תוכנית (לדוגמה: צוות הוראת אנגלית למטרות אקדמיות, צוות המסלול לחינוך לגיל הרך ולגננות, צוות המסלול לחינוך והוראה ליסודי), ופגישות תמיכה אישיות (אותם נתנו צוות היחידה ללימודים מקוונים). סה"כ הוכשרו מעל 200 מרצים, כאשר הכשרה פירושה מעל שעת הדרכה. למותר לציין כי היו מרצים שרכשו את מיומנויות השימוש בכוחות עצמם.

על-מנת להקל על הסגל במעבר בין הפלטפורמות (בעיקר בין Sitewise ל-Moodle), אך גם בין פלטפורמות אחרות), הומרו אתרי הקורסים בעבור המרצים שביקשו עזרה בכך. ההמרה נעשתה באמצעות צוות היחידה ללימודים מקוונים ובתיאום ואישור המרצה. הומרו במהלך השנה כ- 70 אתרים.

סך האתרים המלווים להוראת הקורסים היה בשנת תש"ע קרוב ל- 700: כ- 500 שפותחו באמצעות ה-Moodle ובנוסף כ- 180 אתרים הבנויים בפלטפורמות אחרות.

• יישום תכנית התקשוב בפקולטה ללימודים מתקדמים (תואר שני והיחידה ללימודי תעודה והתמחות (in-service))

במהלך השנה פותח שאלון עבור היחידה ללימודי תעודה והתמחות. מטרת השאלון הינה לאתר תחומי עניין לפיתוח קורס מקוון. שאלון זה מיועד להפצה בקרב אוכלוסייה מגוונת – מורים, פנסיונרים, מתעניינים שונים – על מנת לקבוע אילו קורסים מקוונים רצוי לפתח.

• הרחבה הדרגתית של היצע הקורסים להוראה מרחוק (לפחות קורס אחד בחוג)

במהלך השנה פותחו עוד כ- 5 קורסים להוראה מרחוק. חלקם הועברו בשנת הלימודים תש"ע וחלקם יועברו לראשונה בתשע"א. למרצים המפתחים ניתן ייעוץ פדגוגי וליווי על-ידי צוות היחידה ללימודים מקוונים. אחד המוקדים להעצמה בשנת הלימודים תשע"א הינו מגוון הקורסים המקוונים.

- **יישום כלי הערכה מתוקשבים**

בשנת הלימודים תש"ע בוצעו מספר תרגולים ומבחנים באופן מקוון. לכל מבחן נבנתה סביבת תרגול המאפשרת לסטודנט לתרגל את השימוש בסביבה המתוקשבת טרם המבחן הסופי. המבחנים פותחו בסביבת Moodle ואפשרו קבלת משוב אוטומטי לסטודנט מיד לאחר המבחן או התרגול, וניתן היה להפיק עבור המרצה דו"ח ניתוח שאלות. מבחנים אלה הוגדרו כהצלחה, הן מצד המרצים והן מצד הסטודנטים. בנוסף, נערכה הערכה חלופית באמצעות יומני למידה מתוקשבים. יומנים אלה יוחלפו בשנת הלימודים תשע"א ב-e-portfolios.

- **ביצוע תכנית הערכה – סקרים ומחקרים**

1. מיפוי קורסים מקוונים באורנים – מידז'נסקי ומקלר. תוצר: הגדרה, בניית נוהל ותכנון מערכת לקביעת קורסים מקוונים במכללה

2. מיפוי צורכי היחידה ללימודי תעודה והתמחות – טנצר, מקלר ושמלא. תוצר: בניית שאלון מיפוי ופיתוח מתוכנן של קורסים מקוונים.

3. מחקר: תפיסות ולמידה בקרב סטודנטים הלומדים בסביבה מתוקשבת – חקר מקרה – מידז'נסקי ושמלא.

4. מחקר: מידת מיצוי יתרונות הלמידה המקוונת באורנים – שילוב בין שני מחקרים: תובנות על מיומנויות המחשב של המרצים עם אופי האתרים בהם הם משתמשים – הרשקוביץ ושמלא.

5. מחקר: העצמת ההוראה והלמידה באמצעות הטמעת מערכת ה-Moodle בשתי מכללות להכשרת מורים – שמלא ופורקוש-ברוך. מחקר משותף למכללת אורנים ולמכללת לוינסקי (במימון מכון מופ"ת).

- **המשך תמיכה טכנולוגית ופדגוגית במרצים: השתלמויות ייעודיות, סמינר סגל ויום עיון.**
בתחילת שנת הלימודים תש"ע התקיים יום עיון בנושא הפער הדיגיטאלי, אליו הוזמנו מרצים אורחים – פרופ' שיזף רפאלי וד"ר אשר עידן. יום העיון היה במסגרת ימי ההיערכות של הפקולטה לחינוך והפקולטה למדעי הרוח וחברה. כמו-כן, כפי שצוין בסעיפים הקודמים, ניתנה תמיכה טכנית ופדגוגית לעשרות מרצים. התמיכה ניתנה במספר מסגרות: הרצאות המתמקדות בפתרונות פדגוגיים לשילוב התקשוב בהוראה, השתלמויות לצוותי הוראה, הנחייה בקבוצות עניין מצומצמות והנחייה אישית.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	מעבדת "כתיבה טובה"
שם המרכז	ד"ר משה שגור
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות:

כתיבה - אקדמית, עיונית, יצירתית - הנה אתגר חינוכי ותרבותי הדורש טיפוח, והנו ליבת העשייה של כל מוסד אקדמי ובוודאי גם של מוסד להכשרת מורים. מדובר באתגר רב-תחומי הדורש הכשרה מורכבת וליווי ותמיכה במספר רב של נושאים. אמנות "הכתיבה הטובה" - היבטים שונים שלה מפותחים בחלקים שונים של הארגון, אולם הם נדרשים לאינטגרציה במאמצי הכתיבה של הסטודנט והמרצה. לשם כך יש להביא אותם לסביבה אחת, כך שיהיו נגישים לכל נצרך, מתוך תפיסה סינרגטית של משאבי המכללה ומתוך תפיסה רב-תחומית של עצם הכתיבה.

תיאור הפעילות:

הבאת ענפי המכללה השונים להבנה משותפת בצורך בתהליך שיתופי בתחום והבאתם לכלל הסכמה לעבוד במשותף, ולא בתחרות גלויה או סמויה.
עיצוב סביבת עבודה אינטרנטית משותפת – לאחר חיפוש מתמשך נבנתה "המעבדה" בסביבת ה-Moodle.

משוב סטודנטים ואנשי סגל:

המעבדה הוצגה בפורום בעלי התפקידים במכללה (רקטור, דיקנים, ראשי חוגים, מסלולים, תכניות ויחידות אקדמיות) בסוף סמסטר ב' תש"ע וזכתה לתגובה מאד חיובית ומשבחת מכל הנוכחים.

טרם נכתבה תורת ההפעלה של המעבדה

טרם נבנה צוות סטודנטים שיעבדו כמנחי כתיבה טובה מול הסטודנטים.

התוצרים והתרומה המרכזית:

"מעבדת" כתיבה טובה אינטרנטית, בכתובת:

<http://moodle.ornanim.ac.il/moodle/course/view.php?id=520&sesskey=vdcOtTl2Cv&switchrole=5>

פתיחה של מהלך כלל מכללתי ליצירת תרבות משותפת בתחום הכתיבה הטובה.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים):

טרם נעשה

היוזמה הוגשה כיוזמת המשך בתשע"א.

מכללת אורנים

7 ביולי 2010

The screenshot shows a web browser window displaying a Moodle course page. The page title is "מכללת אורנים" and the course name is "מעבדת כתיבה טובה". The main content area features a heading "כתיבה טובה" and a paragraph of text. Below the text is a list of links under the heading "שיתופים במכללה". The left sidebar contains a "חזור לתפקיד הרגיל שלי" button and a "כתיבה טובה - וועדת היגוי" section. The right sidebar contains a "דאשי" section and a "נושאי מעבדת כתיבה טובה" section. The browser's address bar shows the URL "http://moodle.oranim.ac.il/moodle/course/view.php?id=520&sesskey=vdC0KT2Cv&swtchrole=5".

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	שימוש במחשב ככלי להעצמת הסטודנט לקוי הלמידה
שם המרכז	כרמית שלו-לייפר ונועה אגוז
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות:

סטודנטים בעלי צרכים מיוחדים מתמודדים בחלקם עם לקויות למידה שונות כגון דיסלקציה, דיסגרפיה ובעיות קשב וריכוז. לקויות למידה אלו מלוות, על פי רוב, בקשיי התארגנות וניהול זמן, קשיים המופיעים לא רק במסגרת הלימודית, אלא במסגרות חיים מחוץ ללימודים ובעיקר בעולם התעסוקה. קשיים אלו לרוב גורמים לתחושה של עומס ואיבוד שליטה, תחושות המשפיעות באופן ישיר על היכולות הלימודיות של הסטודנט ועל רווחתו הנפשית.

כיום קיים מגוון אפליקציות באיכות גבוהה הניתנות חינם, לדוגמה Google ויישומיו השונים. אפליקציות אלו יכולות לסייע לסטודנט בהתארגנות וניהול הזמן ולהשיג תחושת שליטה בעומס המשימות איתן הוא מתמודד. אף תוכנות בתשלום, כדוגמת ה-Office, הנחשבות כתוכנות בסיס הקיימות בכל מחשב, כוללות אפשרויות מרובות היכולות לסייע לסטודנט באקדמיה. קו המחשבה המנחה הוא כי עצם אימוץ שיטת עבודה נכונה עם המחשב יוכל לסייע בצורה משמעותית, כאשר מטרתנו היא לחשוף ולהביא להטמעת כמה שיותר כלים הנגישים לכל וידידותיים לשימוש.

מלבד היתרון הכלכלי של אפשרויות אלו, קיים גם היתרון הפיזי: בדרך זו הסטודנטים אינם תלויים במחשבי המכללה בלבד ויכולים להיעזר בטכנולוגיות אלו מכל מחשב שהוא.

לפיכך, היוזמה מאפשרת:

1. חשיפת יכולות טכנולוגיות לסטודנטים בעלי הצרכים המיוחדים
2. התאמת הצורך של הסטודנט לטכנולוגיה המתאימה לו
3. הטמעת שימוש רציף בכלים השונים
4. סיגול טכניקות ניהול זמן והתארגנות נכונה בעזרת הטכנולוגיה.

תיאור הפעילות:

מפגשים פרטניים וקבוצתיים עם סטודנטים בעלי צרכים מיוחדים, לימוד צורכיהם הלימודיים והאישיים והתאמה אישית של כלים טכנולוגיים המיועדים לענות על אותם צרכים. לאחר מפגש היכרות, נערכה סדרה של מפגשים בהם הסטודנט נחשף ולמד להכיר ולהשתמש בכלים טכנולוגיים שונים, על מנת לקדם את פעילותו הלימודית והתארגנות אישית. בין הכלים אשר נלמדו היו תוכנות office שונות, בדגש על word על אפשרויותיה השונות המסייעות בתהליך כתיבה אקדמית. בנוסף, נלמדו אפליקציות Google לרבות שימוש ביומן הדיגיטלי google , docs , ניהול משימות ודואר. כלים נוספים שנלמדו הם כלים למיפוי מאמרים וטקסטים בעזרת

בניית מפות חשיבה. כל שימוש נבחן לאורך סדרת המפגש ביעילותו ורמת התאמתו לסטודנט, ובהתאם לצורך - עודכן או הוחלף.

משוב סטודנטים ואנשי סגל:

כרמית - מנהלת מרכז קשת: "סטודנטים שלקחו חלק ביוזמה, דיווחו על שיפור משמעותי במיומנויות המחשב שלהם. הם העידו על שיפור ביכולות הארגון והתיאום שלהם וכן על הפחתה משמעותית בתלות באחרים".

אסתר – סטודנטית במרכז קשת: "לאורך כל סמסטר א' נועה ליוותה אותי בלימוד להכרת המחשב, הגעתי לקורס כשאני לא מבינה בשום דבר שקשור למחשבים ויותר מכך נרתעתי מלהתקרב למחשב מכיוון שהשפה הייתה מאד זרה לי. נועה ישבה איתי בסבלנות אדירה ועברה איתי צעד צעד להכרת המחשב והבנתו, וכשהיו פעמים שהרגשתי חוסר שליטה ושאני מאבדת את הכיוון החזירה אותי במהרה לתלם. חשוב לציין שלאורך כל הדרך הכל נעשה ברוח טובה ואוירה נעימה. היום השימוש במחשב עבורי הוא חלק בלתי נפרד מלימודי ואני נעזרת במחשב בקלות וביעילות".

התוצרים והתרומה המרכזית:

התרומה המרכזית בקיום סדרת מפגשים אלו היא הפיכת המחשב לכלי ידידותי ומסייע לסטודנט. פעמים רבות לפני המפגש, הוא נחשב מרתיע, מאיים, לא מעניין ולא נראה רצון לבדוק אפשרות להיעזר בו. השימוש היחיד היה ככורח ובאופן מינימלי בלבד.

הנגישות למחשב חשובה במיוחד בעידן הטכנולוגי בו אנו חיים, והחשיבות בחיבור בין האדם בכלל והסטודנט בפרט לכלים טכנולוגיים הוא משמעותי, כל שכן סטודנט המתעתד להיות מורה בעידן טכנולוגי שכזה.

לאחר מספר מפגשים, ניתן היה להבחין בשינוי בתפישה הבסיסית של המחשב ונראה שהסטודנטים ידעו להשתמש בכלים שקיבלו, ליישם אותם בתהליך הלימודי ואף לפנות לכלים חדשים באמצעות הלוגיקה שלמדו לקרוא כחלק מהמפגשים בהם דנו בעקרונות של אוריינות דיגיטלית.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

הספקים ועמידה בזמנים – שימוש ביומן דיגיטלי סייע בניהול הזמן בין עוגנים קבועים לפעילויות בלתי מתוכננות, ובכך השפיע בקבלת החלטות ועמידה בזמנים בהגשת עבודות. **התמודדות עם עומס** – שימוש נכון במיפוי וקריאת מאמרים בתהליך כתיבת עבודה או בהכנה למבחן הקלו בתחושת העומס ופינו זמן יקר.

חיסכון בזמן עבודה - לימוד שימוש יעיל בתוכנת word הצליח לחסוך זמן בשלבי עריכה של עבודות להגשה.

פרטני מול קבוצתי – לעבודה הפרטנית היה יתרון גדול על פני העבודה הקבוצתית. יחד עם זאת, עבודה קבוצתית חוסכת משאבים.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	עבודה חינוכית ייעוצית עם נוער בסיכון במרחבים בלתי פורמליים (קורס ער"ן – עזרה ראשונה נפשית בחירום)
שם המרכז	ד"ר מיקי מוטולה ומויש אבן ניר
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל:

- להקנות כלים ומודלים לתקשורת במצבי מצוקה אשר פותחו בעמותת ער"ן במשך 40 שנות פעילות.
- לאפשר לכל סטודנט בתכנית לעבור תהליך של הסתכלות פנימית, המאפשרת לו להבין לקבל ולהכיל את המצוקות של האחר.
- לבנות חברה חינוכית תומכת, בלתי שיפוטית ואמפטיית.

תיאור הפעילות:

סדנה דינמית חווייתית בת 14 מפגשים בני שלוש שעות מלאות (ארבע שעות אקדמיות), בהם מתנסים הסטודנטים בכל פעם בנושא אחר בתחום יחסי עוזר-נעזר ומפתחים מיומנויות רגשיות כמו הקשבה, הכלה, אישוש, תיקוף, בניית אמון וכד'.

הסדנה שמה דגש על "מצבי אמת" בעבודה ובחיים האישיים, באותה מתכונת שחווים הפונים לער"ן או הסטודנטים עצמם במצבי חיים שונים.

משוב סטודנטים ואנשי סגל:

המשוב שנערך בסיום הקורס עם הסטודנטים הראה על שביעות רצון גבוהה והפנמה בפועל.

התוצרים והתרומה המרכזית:

תוצר מרכזי הוא "ארגז כלים" שקיבל כל סטודנט: משתתף עם יכולת לנהל שיחות מצוקה מסוגים שונים.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים):

מדדי הבקרה התבססו על דרך העברת הנושא, אופן התרגול, ניתוח מצבי אמת במפגשים ובניית הקבוצה כקבוצה תומכת. מדדים אלו נבדקו ע"י המכללה בסקר שביעות רצון שנערך עם הסטודנטים.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	מפגש מחלקתי תש"ע - המכון לאמנות
שם המרכז	גב' דורית רינגרט וד"ר אלי ברודרמן
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות:

המפגש המחלקתי מיועד להיכרות עם תיאוריות בהגות העכשווית, תוך דיאלוג עם השדה האמנותי. תכנית הקורס מבוססת על הרצאות הניתנות ע"י מרצים אורחים המתמחים בתחום, כמו גם אמנים המשוחחים ודנים על יצירתם.

מטרת הקורס הינה ליצור דיאלוג עם ההגות והשיח העכשוויים, כמו גם לפתוח הידברות עם אמנים ומרצים מחוץ למכללת אורנים, תוך רצון להפריה, העשרה ועידוד הסקרנות האינטלקטואלית והיצירתית.

בשנת תש"ע המפגשים עסקו בשאלות סביב נושא "המיניות והתשוקה", כפי שמתגבשים ונחקרים בתחומי הפסיכואנליזה, הפילוסופיה, המגדר האמנות והחברה. מטרת המפגשים הייתה לעורר שאלות בנוגע לתכנים אלה, תוך הבאתם לעיון, דיון והתבוננות לאור היבטים תיאורטיים ואסתטיים עכשוויים.

תיאור הפעילות:

נקודת היסוד הייתה התיאוריה הפרוידיאנית, אשר הניחה שהדחף המיני הוא המקור ליצירות, דחף שבמהותו הוא ביולוגי. תוך עיון בתיאוריה זו, אירחנו מרצים אשר העלו תיאוריות, המפרשות, מנתחות וחוות את המיניות כנובעת ממקורות אחרים, ושואלות לגבי התשוקה, התהוותה ומופעה השונים.

במסגרת המפגש המחלקתי הוזמנו מרצים אורחים להרצאה/שיחה במתכונת דו שבועית, למפגש של שעתיים אקדמיות. בשנה זו נעשה שיתוף עם הגלריה למדיה דיגיטלית, באוצרותה של האמנית שולי נחשון - אשר אצרה ואירחה אמנים שעסקו בנושא השנתי.

מתוך תקציב המפגשים אירחנו את המרצים:

אליס בוראס - פסיכולוגית קלינית בכירה ופסיכואנליטיקאית בכירה, מייסדת מכון תל אביב לפסיכואנליזה בת זמננו - 'מיניות וזהות מינית'.

חיים קפלן - פסיכולוג קליני, אוניברסיטת חיפה - 'השפעת המבט הגברי על התשוקה הנשית'.

ד"ר אבי באומן - פסיכולוג קליני ואנליטיקאי יונגיאני - 'ארכיטיפ המעורר להתחברות ולטרנספורמציה'.

אסף בן צבי וסמדר אליסף - אמנים - 'התשוקה לצייר, התשוקה בציור'.

סיגל ברקאי - אוצרת עצמאית, דוקטורנטית באוניברסיטת תל אביב - 'על חתרנות גופנית, אלימות סימלית ותיאוריה קווירית'.

ד"ר אפרת מישורי - משוררת מסאית ומרצה לספרות - שיחה על יצירתה בהיבט התשוקה.
יאיר ברק - צלם - שיחה על עבודתו.

דן יוהס ויוסי מר חיים - אמני סאונד, התיבה ביפו - שיחה על מוסיקה אקספרימנטאלית.
כמו כן ניתנו ההרצאות הבאות במסגרת המפגשים :

ד"ר אלי ברודרמן חוקר תרבות ומרצה, **ודורית רינגרט** אמנית, מנחי הסדרה :
- הרצאת מבוא.

- 'תשוקה, יצירתיות וגרעין העצמי'.

- יחסים פורנוגרפיים - צפייה בסרט ודיון - אינטימיות ופורנוגרפיה.

מונה אורן – אמנית - שיחה על תערוכתה בגלריית המדיה הדיגיטלי - 'מטמורפוז'.

סטודנטים מהמכון לאמנות - מפגש ושיחה אודות תערוכת וידאו משותפת - עם סטודנטים מקולג' פלמות', בריטניה, בעקבות פרויקט משותף בין המכללות, לאחר אירוח סטודנטים ממכללת אורנים בפלמות'.

קרין מנדלוביץ' ורעות פרסטר - מפגש עם האמניות בעקבות תערוכתן בגלריית המדיה הדיגיטלית - 'לעשות את זה'.

רייצ'ל גארפילד - מפגש עם האמנית בעקבות תערוכתה בגלריית המדיה הדיגיטלית 'For Some Time Now'

בסמסטר הראשון הוקם אתר של הקורס, אך בעקבות חוסר פעילות, בסמסטר השני - לא עודכן. מתוך כך יש להסיק שעל מנת ליצור פעילות שוטפת באתר - יש לחייב כניסה - כחלק ממטלות הקורס.

הוצעה רשימת קריאה ביבליוגרפית המלווה את הנושאים המעלים בקורס. הוצעו מראי מקום וקישורים לאמנים האורחים בקורס.

על הסטודנטים הוטלה עבודה המחייבת קריאת אחד המאמרים מתוך הרשימה הביבליוגרפית של הקורס - תוך נקיטת עמדה והעלאת טיעונים בתגובה לעמדה המובאת במאמר.

התוצרים והתרומה המרכזית:

הסטודנטים נחשפו לסוגיות מרכזיות בנושא המיניות, הדחף המיני והתשוקה בכלל. המפגשים אפשרו מפגש עם מיטב המרצים בתחומים אלה, תוך העלאת סוגיות עכשוויות ופתיחה לדיון בהקשר לשיח העכשווי בתחומים אלה.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	בעקבות העולמות היהודים – קמפוס לומד בפראג
שם המרכז	ד"ר משה שנר
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות:

רצינות

אנו מבקשים "לצאת מהקופסה" של ההוראה השגרתית של מדעי הרוח בכיתת הלימוד ולקיים קורס אקדמי – הבנוי על למידה פעילה "קונסטרוקטיביסטית" - שיאפשר לסטודנטים באורנים, מורים בעתיד, להתחקות אחר חיי היהודים שנעלמו מהעין: חיי היומיום כמו גם יצירתם הדתית, ההגותית, הספרותית, האמנותית, וזאת בהקשר של ההיסטוריה והתרבות של אותן ארצות בהם ישבו יהודים מאות ואלפי שנים. הקורס ניבנה סביב סיור לימודי למקומות שהיוו צומת של מפגש ודיאלוג בין התרבות היהודית לתרבות הסובבת.

מטרות

1. "לצאת מהקופסה" של ההוראה השגרתית של מדעי הרוח ולקיים קורס אקדמי בעל "כריזמה" אחרת, הבנוי על למידה פעילה ורב-תחומית של תכני היסטוריה, תרבות והגות.
2. להתחקות אחר חיי היהודים שנעלמו מהעין: חיי היומיום כמו גם יצירתם הדתית, ההגותית, הספרותית, האמנותית, וזאת בהקשר של ההיסטוריה והתרבות של אותן ארצות בהם ישבו יהודים מאות ואלפי שנים.
3. להכיר מקרוב ארץ אחרת ו-עיר גדולה, רב-תרבותית, על מכלול המרכיבים של זהותה התרבותית, בעבר וכיום.
4. לבחון מודל פדגוגי אחר למסעות בני הנוער לפולין.

תיאור הפעילות:

1. שני ימי עיון מלאים, ושני ערבי צפייה בסרט ועיון בעקבותיהם.
2. תהליך לימודי מתמשך, אונליין, סביב אתר [קורס עשיר](#) ביותר (כדאי לראות - פתוח לכולם) שנבנה במוודל (ניתן להגיע לאתר הקורס דרך דף הבית של החוג למחשבת ישראל באתר מכללת אורנים).
3. כל משתתף קיבל תיק ובו חוברת מאמרים עשירה (בהוצאת מטרופוליס, שקיבלנו אישור מיוחד להפיקה לסטודנטים).
4. מסע בן שישה ימים מלאים לציכיה (פראג, טרזין ועוד): 30 ביוני עד 5 ביולי 2010.
5. מפגש מסכם שהתקיים עם השלמת עריכת הסרט על המסע.

6. הגשת עבודה אקדמית במסגרת נושאי הקורס: טיוטת העבודה הוגשה טרם המסע והצטרפה לחומר המכין למסע. במהלך המסע נתנו הסטודנטים רפרט במקום שבו השתלב הנושא שלהם בתכנית. עבודה גמורה הוגשה לאחר המסע.

התוצרים והתרומה המרכזית:

1. חוויה לימודית חזקה
2. עבודות אקדמיות במגוון נושאים הקשורים לחוגי ההיסטוריה, הספרות ומחשבת ישראל
3. ניסוי של מודל אחר של קורס בתחומי מדעי הרוח והשגת תובנות לגבי סיור לימודי מקביל או חלופי לסיורי התלמידים לפולין.

מצ"ב תמונות.

סיר שליאתי על פראג
אסע בעקבות העולמות היהודיים

עלות
עלות הנסיעה המדויקת תתברר בהמשך. מללית אורנים תסבסד חלק מעלות הנסיעה עבור כל אחד מהסטודנטים המשתתפים בסך של 300\$.

הזמן
הכנה בראשית סמסטר ב, מסע לפראג למשך 5-6 ימים בסוף יוני

מידע והרשמה
למידע נוסף אפשר לפנות למרצי הקורס. הרשמה לקורס היא כמו לכל קורס אחר (דרך האינטרנט)

קמפוס לומד בפראג: 2 נקודות אקדמיות, סמסטר ב, שה"ל הש"ע
מרצי הקורס: ד"ר משה יצחקי, ד"ר אבנר כהן, ד"ר משה שגב – מרכז הקורס

www.oranim.ac.il 04-9838975/832 מזכירות הפקולטה

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	סדנה לניווט כיתה באמצעות הוראה זוטא
שם המרכזות:	ד"ר נועה שהם וגב' עדנה בשן
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל:

הסדנה מיועדת לפתח מיומנויות הוראה וניהול כיתה, באמצעות תרגול של יישום עקרונות דידקטיים והתנהגותיים, במהלך הוראת זוטא במסגרת עמיתים.

להכשרתם של פרחי ההוראה בתחום של ניווט כיתה עשויה להיות השפעה מכרעת על תחושת המסוגלות שלהם בהתמודדות עם בעיות התנהגות ועל מערכת התפיסות והאמונות שלהם לגבי תחומי אחריותם ולגבי יכולות הצמיחה וכושר ההשתנות של תלמידיהם. הסדנה לניווט כיתה הינה חלק מתכנית לימודים כוללת המיועדת להכשיר מורים אוטונומיים המאמינים ביכולת ההשתנות של תלמידיהם, הן בהיבט הקוגניטיבי והן בהיבט ההתנהגותי.

תיאור הפעילות:

1. על מנת לאפשר יישום נכון, מדויק ומקצועי של שילוב בין עקרונות דידקטיים והתנהגותיים במהלך תרגול ההוראה ע"י פרחי ההוראה, מונחת הסדנה במשולב ע"י שתי מנחות המומחיות כל אחת בתחומה: מדריכה פדגוגית המומחית בדידקטיקה ותכנון לימודים ומרצה ומדריכה פדגוגית המומחית בתחום של ניתוח התנהגות יישומי, ניווט כיתה והתמודדות עם בעיות התנהגות מורכבות.
2. תרגול העברת השיעורים נערך בסביבה מובנית אשר רמת מורכבותה עלתה בהדרגה באמצעות משחקי תפקידים.
3. משוב לשיעור ניתן על ידי הסטודנטים העמיתים ומרצות הקורס. המשוב מתמקד בשני ההיבטים: תכנון לימודים וניווט כיתה.
4. לסטודנטים יכלו לפנות לבקשת הנחיה אישית בתהליכי התכנון ע"י כ"א ממנחות הסדנה, הן בתחום הדידקטי והן בתחום ההתנהגות וניווט הכיתה. זאת בנוסף להנחיה קבוצתית.

התוצרים והתרומה המרכזית:

- יישום היבטים דידקטיים בהוראה הכולל תכנון וביצוע שיעור בעל מאפיינים של הוראה קונסטרוקטיביסטית, תכנון וביצוע שיעור על פי עקרונות של מבנה הדעת של הדיסציפלינה.
- יישום היבטים של ניהול כיתה בהוראה הכולל הפעלת אסטרטגיות המסייעות לתלמידים למלא הוראות, להיות קשובים ומשימתיים, וכן יישום של דרכי התמודדות עם התנהגויות בלתי משימתיות, פטפוטים ורעש בשיעור, הפרעה, הצקה ו/או תנועת יתר.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים):

- א. שני טפסים נפרדים, שפותחו לצורך הסדנה והמהווים משובים מובנים הכוללים היבטים דידיקטיים/פדגוגיים והיבטים של ניהול כיתה - להערכת השיעור.
- ב. הטפסים מולאו הן ע"י מרצות ומנחות הסדנה והן ע"י הסטודנטים בכל שיעור.
- ג. דיונים בע"פ עם הסטודנטים המתנסים כמורים, הסטודנטים המתנסים כתלמידים בשיעורי הזוטא והסטודנטים המשמשים כצופים (תפקידי הסטודנטים, מן הסתם, התחלפו בכל שיעור).
- ד. הערכת הסטודנטים התבצעה עפ"י שלושת הממדים הבאים: תכנון, ביצוע וניתוח שיעור הזוטא. כמו כן הוערכו הסטודנטים עפ"י השתתפות פעילה בשיעורי העמיתים, במשובים לעמיתים ובדיונים הכיתתיים.

הסיכום מתייחס לשני היבטים: השיח המלווה את שיעורי הזוטא (סעיף ג') וטפסי המשוב לסטודנטים

השינוי העיקרי במאפייני השיח של הסטודנטים במהלך הלמידה בסדנה בא לידי ביטוי במעבר מעיסוק ממוקד בחיפוש תשובות טכניות וחד משמעיות (חיפוש "מרשמים") לסיטואציות ספציפיות ונקודתיות שעלו במהלך שיעורי הזוטא, לדיון בסוגיות עקרוניות והעלאת שאלות המבוססות על מושגים מרכזיים בתחום של ניהול כיתה ובתחום הדידיקטי. הסטת הדיון מבחירת התגובה הספציפית "המתאימה" לבעיות התנהגות שונות מצד 'התלמידים', לדיון בתחומי אחריותו של המורה למתרחש בכיתה, ביכולת השפעתו על התנהגות תלמידיו, וכן בבנייה של התנאים המותאמים והאופטימאליים עבור 'התלמידים' באופן שיפחית מראש את הסיכויים להופעת בעיות התנהגות ו/או חוסר שיתוף פעולה.

מסיכום איכותי של טפסי המשובים לסטודנטים במהלך ההוראה בשיעורי הזוטא ניתן להבחין כי בשלב של רמת הבסיס (שלב טרום למידה) - מערך התגובות של 'המורים' כלפי 'התלמידים' בעת שיעורי הזוטא מצומצם ביותר. הוא מאופיין בהתנהגות ריאקטיבית של 'המורים' להפרעות או לחוסר שיתוף פעולה מצד 'התלמידים'. התנהלות 'המורים' מאופיינת בהיותם מובלים (נגררים) ע"י התנהגות 'התלמידים'. מערך התגובות של 'המורים' מורכב בעיקר מגערות, היגדי תיקון, דרבון, שאלות רטוריות המבטאות אי שביעות רצון ביחס להתנהגות 'התלמידים', ביחד עם התעלמות מהתנהגות הולמת ומשיתוף פעולה מצד 'התלמידים'. תשומת לב חיובית מצד 'המורים' ניתנת כמעט באופן בלעדי לתגובות אקדמיות העונות על ציפיותיהם.

במהלך הלמידה בסדנה ניתן להבחין בשינויים הבאים:

השינוי המרכזי הינו יישום מושכל של אסטרטגיות לניהול כיתה. יישום אסטרטגיה לניהול כיתה בא לידי ביטוי בהתנהלות פרואקטיבית, כלומר, הצגת ציפיות ברורה הן ביחס להתנהגות 'התלמידים' והן ביחס לתוצרי הלמידה בשיעור; שקיפות ביחס לאסטרטגיה המנחה את אופן התנהלות השיעור ואת מערך המשובים של 'המורים' ביחס להתנהגות 'התלמידים' ולתגובותיהם האקדמיות; וכן, במערך מגוון ומותאם של תגובות 'המורים' כלפי 'התלמידים'.

מערך תגובות זה נגזר מתוך האסטרטגיה הנבחרת לניהול הכיתה מבעוד מועד. 'המורה' פחות 'נגרר' או מובל במערך התגובות שלו בעקבות הפרעות התלמידים. ניתן להבחין בתדירות גבוהה יותר של אינטראקציות חיוביות 'מורה' - 'תלמיד'. ניכרת עלייה בתדירותם ובאיכותם של המשובים החיוביים כלפי 'התלמידים', כאשר גובר שיעור המשובים החיוביים מצד 'המורים' להתנהגות הולמת ובעלת אופי של שיתוף פעולה.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות תש"ע

שם המכללה:	אורנים
שם היוזמה:	עמיות יהודית – הלכה למעשה: הצעה לבניית תכנית להכשרת מורים בתחום זהות ומורשת עם – שלב א'
שם המרכז:	ד"ר דוד מיטלברג
שם המפקח:	ד"ר כמאל חוואלד

מטרת היוזמה והרציונאל:

מטרה: העצמת הזהות והזיקה למורשת היהודית של מתכשרים להוראה ב"אורנים" באמצעות מפגש עם יהדות התפוצות, על ידי העמקת הידע האינטימי והחווייה של למידה משותפת והיכרות קרובה עם האחר.

רציונאל: האגף לעם היהודי (לשעבר "אורן") ב"שדמות" – מרכז למנהיגות בקהילה, מכללת אורנים, מפתח ומפעיל, מזה כ-20 שנה, תכניות חינוכיות לתלמידים ולצוותים חינוכיים בבתי ספר (חטיבות הביניים והחטיבות העליונות), אשר מקשרות בינם לבין בתי ספר בתפוצות. תכניות ייחודיות אלה עוסקות בהעמקת הזהות והעמיות היהודית. צורך זה התחזק במיוחד לאור נתונים שעלו מתוך סקר שנערך בשנים 2001-2002 ופורסם ב 2008 (כהן, 2008), בקרב תלמידי כיתות ט' וי' במדגם מייצג של החינוך הממלכתי (N=2030), שבו נמצא ש 56% מהתלמידים החילוניים (שהו 60% מכלל המדגם) השיבו "לא נכון", ו"בהחלט לא נכון" להיגד: "אני מרגיש קשר עם העם היהודי בחו"ל"; 41% ענו "לא נכון", ו"בהחלט לא נכון" להיגד: "אני מרגיש קשר לגורלו של העם היהודי". לאור זאת חשבונו, כי יש מקום לבחון את תמונת המצב בתחומים אלה בקרב המחנכים לעתיד.

תיאור הפעילות:

בהצעת היוזמה דובר על שני שלבים. מסמך זה מתייחס לשלב א' של ההצעה, העוסק במחקר עמדות של מתכשרים להוראה הלומדים קורסים בתחומי זהות, תרבות ומורשת עם.

מחקר זה אכן בוצע והוא נמצא עתה בשלב עיבוד הנתונים לקראת תיעודו והפצתו כדו"ח מחקר, והוא יהווה בסיס לשלב ב' של היוזמה. המחקר בחן את זיקתם של מתכשרים להוראה אל יהדות התפוצות ונכונותם להיות פעילים במפגשים חינוכיים בין מחנכים לעתיד ישראלים ויהודי התפוצות.

במחקר נכללו 144 סטודנטים הלומדים בקורסים בתחומי זהות ותרבות וכן, קבוצה בת 5 סטודנטים להוראה שהשתתפו בתכנית מפגש עם עמיתים ממכללה לחינוך מצפון אמריקה.

משוב סטודנטים

למדנו מהמחקר, כי התשובות למשתתפים שבדקו קשר ושייכות לעם היהודי העידו על קשר קלוש. רק 27% מהמשיבים ציינו שהם חשים קירבה גדולה ליהודים ברחבי העולם במידה רבה ורבה מאד. עם זאת, זיהינו בבירור, כי אותם סטודנטים שביטאו תחושה חזקה של קשר ושייכות לעם היהודי – 42% מהם, הינם סטודנטים שחוו מפגש אמיתי של פנים-אל-פנים עם יהודים מהתפוצות, וממצא זה אף קיבל גיבוי מהנתונים האיכותניים.

התוצרים והתרומה המרכזית:

עם סיום ניתוח הנתונים הכולל נוכל להציג תמונת מצב ברורה יותר של עמדות מתכשרים להוראה ב"אורנים" ביחס לזיקות אותן הם חשים ביחס ליהדות התפוצות ונכונותם להיות פעילים במפגשים חינוכיים בין ישראלים ויהודי התפוצות. כל זאת, כבסיס לחשיבה על דרכים לחיזוק תחושת הזהות היהודית והשייכות לכלל העם היהודי, בקרב מחנכים לעתיד.

התובנה המרכזית שעלתה במהלך עבודה זו היא, כי יש להבחין בין המונח "עמיות יהודית" לבין תפיסות המשיקות למונח זה הקשורות לזהות יהודית ואזרחות ישראלית. למדנו, אפוא, כי המונח "עמיות" [בהקשר שלנו "יהודית"] מאופיין בתכונות מסוימות שהן בעלות השלכות ומשמעות ייחודית עבור אותם אלה החולקים אותו במשותף.

בשלב זה של המחקר זיהינו את המימדים הבאים כפרדיגמות המרכיבות את המונח "עמיות יהודית":

1. תחושה של קירבה אישית ליהודים אחרים
2. תחושה של שותפות גורל ומטרות משותפות עם הציבור היהודי
3. תחושת אחריות ומחויבות כלפי יהודים אחרים וקהילותיהם
4. הפנמת הידע והכישורים התרבותיים הרלוונטיים המאפשרים להרגיש "בבית" בקרב ציבור יהודי בכל מקום
5. מעורבות בעלת משמעות ועוצמה המייחסת חשיבות לרשתות חברתיות יהודיות מקומיות וגלובליות
6. ביצוע פעילות אשר מבטאת ומממשת, הלכה למעשה, את כל הפרמטרים הנ"ל.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים):

כאמור, מדובר בשלב א' בלבד של היוזמה ועוד בטרם נותחו הנתונים באופן מעמיק. לאור זאת, המדד המרכזי הרלוונטי שיהווה משוב ובקרה עבורנו עתה הוא: **המשמעות האופרטיבית של ממצאי המחקר בהקשר להכשרת מחנכים באורנים בתחום העמיות היהודית.**

נוכל, אפוא, לומר כי מסד נתונים זה שיווצר בעקבות המחקר עשוי לשמש לנו ככלי לתכנון ולהרחבה של תכניות מפגש בין סטודנטים מאורנים עם סטודנטים יהודיים מחו"ל. זאת, על בסיס המחקר בעיבודו הסופי והניסיון הפרקטי שצברנו השנה במפגש שהתקיים בין סטודנטים מאורנים לסטודנטים לחינוך מארה"ב, וכן על בסיס מפגשים נוספים שהתקיימו במהלך הקיץ.

בנוסף, תיבנה בהמשך תכנית קורס בתחום "זהות ומורשת עם". תכנית הקורס, אשר הצהרנו עליו במסמך ההצעה ליוזמה כשלב ב', תתמקד באופן ספציפי במשמעויות החינוכיות של תפיסת העמיות היהודית.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	הוראה משולבת של מקרא ודרמה במסגרת שעורי התמחות למקרא במסלול מו"ג
שם המרכז	ענת גסול-רביד
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינואל:

אין חולק על כך שאחד הכלים המשמעותיים להוראת מקרא בגיל הרך הוא השימוש בדרמה. "שילוב באמנויות לסוגיהן עשוי לסייע להבנת הרעיונות הגלומים במקרא. לאחר שהרעיונות המרכזיים של הטקסט נחשפו והובנו אפשר להציע אמצעים אמנותיים שיעשירו ויעמיקו אותם. שתי דרכים לפנינו: "הדרך הפרשנית" ... ו"הדרך היצירתית" – פעילות יצירתית של התלמידים כאמצעי חווייתי, אישי או קבוצתי, להפנמת הנלמד" (תכנית הלימודים במקרא תשס"ג).

הוראת כלי כזה מחייבת התמחות, שאינה נחלת המורים למקרא. מאידך – מורי הדרמה אינם מקבלים הכשרה וידע בתחום המקרא.

מטרת היוזמה היתה לקיים שיעור משולב שילמדו בו שני מרצים בו-זמנית בכיתה אחת. מרצה למקרא, שמתמחית בהוראת המקרא בגיל הרך, לימדה את הנושא המקראי, ומרצה מומחה לדרמה הכשיר את הסטודנטים להשתמש בכלים דרמטיים להוראת הנושא בגיל הרך. הוראה בין תחומית כזו אפשרה לסטודנטים להבין, ואף ליישם הלכה למעשה, דרמה בהוראת המקרא בגיל הרך.

תיאור הפעילות:

השיעור התבצע ע"י שני מרצים: מרצה למקרא - ענת גסול-רביד, ומרצה לדרמה - רועי רשקס, והתנהל בצורה סדנאית. נבחרו טקסטים מקראיים מתאימים: שמואל ב' י"א – י"ב - סיפור דוד ובת שבע. שמות א' – ב' - סיפור השעבוד ולידת משה, בראשית ל"ז - סיפור יוסף וחגים יהודיים: פורים, פסח ושבעות.

במהלך לימוד הטקסטים והחגים התנסו הסטודנטים בשילוב כלים דרמטיים בהוראתם. הכלים הותאמו לילדים בגיל הרך, אך גם לילדים בגיל בוגר יותר. על הסטודנטים הוטלו מטלות כגון: הכנת מערך שיעור שיועבר תוך שימוש באמצעים דרמטיים. עיבוד טקסט מקראי להוראה דרמטית באמצעות סימון פרמטרים שונים מתחום הדרמה כמו: שתיקות, קריאה מהירה ואיטית, שימוש באפקטים וקולות רקע, מבט עין, שילוב אפקטים מוסיקליים, הכנת סיפור קלטת מקראי, שימוש בתיאטרון בובות ועוד.

משוב סטודנטים ואנשי סגל:

משובי הסטודנטים היו נלהבים ביותר. דירוג ההערכה במשוב הסטודנטים המוסדי היה גבוה מאוד. המרצים קיבלו על כך מכתב הוקרה מד"ר ארנון מדזיני, דיקן הפקולטה למדעי החברה והרוח. ציטוטים משובי הסטודנטים לקורס: "אני מקבלת כלי נוסף להוראה ומרשה לעצמי גמישות מחשבתית, אוהבת את השילוב בין שני תחומים אהובים". "חשיפה לדרך בה אפשר להעביר שיעורי מקרא בגן". "שיעור מהנה וחוייתי". מורי המקרא במכללה, ומרכזת הדרמה, ורדה קנול יהלום דווחו על המתרחש, וכולם הביעו הערכה והתלהבות.

התוצרים והתרומה המרכזית:

ביום העיון במקרא "מלמדים תנ"ך עכשיו" שהתקיים ב 25.3.2010 הוקדש מקבץ מיוחד של שעה וחצי למורי ביה"ס היסודי, גננות וסטודנטים, בו הדגימו הסטודנטים את התוצרים ממהלך לימודיהם ועבודתם בכיתה. הוקרן סרט שתיעד את תהליך הלימוד של שמות א' – ב' בכיתה א' בביה"ס "קשת" בכפר ורדים. מחנכת הכיתה, מיכל קרקו, הייתה סטודנטית בקורס. היא קיבלה הנחיות עבודה מהמרצים, תוך שיתוף פעולה של הסטודנטים, ויישמה את הנלמד בקורס בכיתה. הסרט הדגים דרך לימוד חדשה, בשילוב הוראה רב-תחומית (מוסיקה, תנועה, אמנות), תוך שימוש בכלים דרמטיים. ביום העיון השתתפו גם מנהלת ביה"ס, והמורות המקצועיות שהשתתפו בתהליך הוראה המיוחד הזה, וכולן הביעו את התלהבותן מהתהליך ומהתוצאה. כמו כן הציגה הכיתה כולה את תהליך הקריאה הדרמטית בכיתה של הגנת/מורה, תהליך שהורכב משלושה שלבים: קריאה מונוטונית. הכנסת פן אישי, ובעקבותיו קריאה דרמטית ומשמעותית. ההדגמה זכתה להדים נלהבים בדיון החשוב שהתקיים לאחר מכן.

לאחר שנתיים של ניסוי וטעייה, בהן לימד מרצה למקרא בסמסטר א' ומרצה לדרמה בסמסטר ב' – מצאנו לבסוף את הדרך האופטימאלית לשילוב דרמה בהוראת המקרא: שיעור שנתי בהוראה משותפת של מרצה למקרא ומרצה לדרמה, שהצליח להעניק לסטודנטים כלים דרמטיים ללימוד טקסט מקראי בגן ובכיתות ביה"ס היסודי. ותודה וברכה לאישור היוזמה שאפשרה זאת.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים):

דירוגי המשוב שניתנו לקורס בסוף סמסטר א' היו 4.64 ו-4.80 (1 = נמוך מאוד, 5 = גבוה מאוד) (לכל מרצה בנפרד).

התקבלה הערכה נלהבת לעבודת הסטודנטים ביום העיון "ללמד תנ"ך עכשיו" על ידי ראש מסלול גננות מורות, הגב' איילת להב, ראש החוג למקרא ד"ר יונינה דור, וכן מורים בפועל שהשתתפו בדיון וסטודנטים.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה:	לקראת עיר חינוך - שותפות יישובית עם העיר יוקנעם
שם המרכז	מר אריה שני
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות:

מטרת היוזמה היא ליצור שותפות ומחויבות הדדית, לטווח ארוך, בין העיר יוקנעם לבין מכללת אורנים.

השותפות התבטאה באחריות להכשרת הסטודנטים מכל המסלולים במכללת אורנים בכל מוסדות החינוך של העיר יוקנעם, תוך הגדרה משותפת של יעדים ותחומי פעולה.

רצינות:

אנו יוצאים מתוך הנחה שכל עיר מהווה מקור מחנך עבור הקהילה שחיה בה. העיר מחנכת באמצעות מוסדות החינוך והתרבות הפורמאליים והבלתי פורמליים שבה.

מטרת מערכת החינוך בעיר היא לעצב ולהטמיע תפיסת עולם חינוכית בקהילה שלמה. תפיסה חינוכית זו תתבטא במדיניות המוסדות השונים ותיושם באמצעות פעילויות המכוונות להגדלת המעורבות של האזרחים החיים בה, ופעילויות הממוקדות להעלאת המצוינות האקדמית בליווי מכללה אקדמית לחינוך.

מכללת אורנים רואה עצמה שותפה בהובלת פני החינוך בארץ בכלל, ובצפון הארץ בפרט. גיוס משאבי הידע של מורי אורנים והסטודנטים בישוב אחד יוביל לתרומה משמעותית לישוב, ויתרום במקביל להכשרה איכותית של הסטודנטים ולהכנתם בצורה טובה יותר למציאות הצפויה להם עם סיום לימודיהם.

בהמשך למערכת השותפויות העניפה שמקיימים המדריכים הפדגוגיים וגורמים אחרים באורנים עם מערכות חינוך ובתי ספר שונים, עלה רעיון לאמץ יישוב אחד, לקיים קשר של שותפות איתו ולנסות לאגם את משאבי המכללה ברשות אחת. לצורך זה נבחרה העיר יוקנעם מהסיבות הבאות:

1. יוקנעם היא עיר בעלת אוכלוסייה מגוונת ביותר, המהווה מראה של האוכלוסייה בישראל. הפגשת הסטודנטים עם אוכלוסייה מגוונת והטרוגנית במיוחד תכשיר את הסטודנטים לעבודתם כמורים בעתיד.
2. העיר יוקנעם שמה לה למטרה חינוכית להיות "עיר חינוך", להעלות את רמת ההישגים במערכת החינוך שלה ולשאוף למצוינות. מתוך כך, הגיעה פנייה של ראש העיר יוקנעם למכללת אורנים, להיות שותפה במערכת החינוך בעיר על רצף הגילאים - החל במעונות היום ועד סוף כיתה י"ב.
3. העיר יוקנעם היא העיר הקרובה ביותר למכללת אורנים.

תיאור הפעילות:

פעילות ההתנסות בדגם ה- P.D.S במערכת החינוך של יוקנעם של סטודנטים ממכללת אורנים

תש"ע

שנת הלימודים תש"ע הייתה השנה הראשונה לפעילות ההתנסות בהוראה בהיקף נרחב במערכת החינוך של העיר יוקנעם, של סטודנטים/ות הלומדים במכללת אורנים על פי דגם המכונה בשפה המקצועית P.D.S. (פיתוח מקצועי של הצוות החינוכי).

להלן סיכום בנתונים ובמסקנות שניתן להפיק משיחות הסיכום שקיים מרכז היוזמה עם רוב המעורבים בפעילות:

סך הכול התנסו בכל מערכת החינוך של העיר כ-80 סטודנטיות/ים.

ההתנסות התבצעה במעונות היום, גני ילדים, גני ילדים של החינוך המיוחד, 4 בתי ספר יסודיים, בית הספר העל-יסודי 'אורט אלון'.

הסטודנטיות שהתנסו היו ממסלולי ההכשרה של הגיל הרך, חינוך מיוחד לגיל הרך, בית הספר היסודי, חינוך מיוחד לבית הספר היסודי ומערכת החינוך העל-יסודי.

בהתנסות המעשית היו שותפות מעל 60 מורות וגננות מאמנות.

סך שעות ההתנסות של הסטודנטיות במהלך השנה היה למעלה מ-1000 שעות בהן נכחו, פעלו וסייעו סטודנטיות למורות ולגננות בעצם נוכחותן ככוח עזר בימי ההתנסות ובשעורים שהן העבירו בעצמן.

על דעת כל המורות והגננות שעמן נפגש רכז היוזמה לשיחות סיכום בתום השנה - תפקיד המורה-גננת מאמנת קידם והעשיר אותן מבחינה מקצועית.

שתי כיתות מבית ספר 'ארזים' וקבוצת תלמידים מבית ספר 'דליות' הגיעו לביקור של יום אמנות וטבע במכללה. הביקור היה מוצלח מאד גם מהבחינה החווייתית וגם מהבחינה הלימודית (על סמך המשוב שהתקבל מהמורות).

כ-15 תלמידי מגמת תקשורת מבית ספר 'אורט אלון' השתתפו במהלך הסמסטר השני בסדנת שדרי רדיו עם סטודנטים במכללה.

במהלך כל השנה פעלה, באמצעות סטודנטיות לחינוך מיוחד לגיל הרך, סדנת מיומנות שפתית בשני גנים לחינוך מיוחד. הסדנה תרמה רבות לילדים ולצוותים החינוכיים של אותם גנים.

זה סיכום הקשר מכללת אורנים-מערכת החינוך של העיר יוקנעם לשנת הלימודים הנוכחית.

חשוב לציין ולהודות לעיריית יוקנעם על מימון הסעת הסטודנטיות מאורנים ליוקנעם ובחזרה בשלושה ימי התנסות.

משוב סטודנטים ואנשי סגל:

חגית (מחנכת כיתה ו' ביה"ס 'תדהר') :

הדרכתני ב 60 זמנים. הקשר היה בעיקרו קשר אלפיוני וקשר גילי מחוסר זמן מהלך יום הלימודים אולם פנים אל פנים. ב תלמידי הכיתה הוצמדו ל60 זמנים ונתרמו מאד עם מרחינה הלימודית ועם הנשאים חברתיים. עם שאר תלמידי הכיתה נתרמו מאד מנוכחות ה60 זמנים מהלך יום ההתנסות חשובה שה60 זמנים יהיו לאורך כל יום הלימודים ולא כמו השנה רק בין 9.00 ל-13.00. ה60 זמנים לימדו עם את הכיתה כולה ועם האופן פרטני או קבוצות קטנות. הנוכחות הרבה של המדריכה הפדגוגית תרומה מאד עם ל60 זמנים ועם לי

אסתי זך (גננת בגן זוהר)

ה60 זמנים המתנסות בימי א' ו-ב' מחויבות להליוס לטן לימי הערכות. הן שותפות בגניית תלמידי לימוד ומעבירות פעילות של תכנים לכל ילדי הגן. מהצדדים "מחקר פעולה" הנושא שהן בוחרות. נושאי המחקר נקבעו בתיאום ועברה אחת עם הגננת והסיוע המדריכה הפדגוגית ומשרת את צוות הגן כמקור לימוד והתפתחות מקצועית שגויסם בפועל. לצדדים: השנה בחרה אחת ה60 זמנים כנראה למחקר את הפעילות הארץ החול כדרך להרחבת הקשר בין ילדי הגן. התבוננות והמוצאים של עבודת המחקר תשרת אותנו צוות הגן. ה60 זמנים הן חלק ממערכת הגן שותפות בשיחות הצוות. המעלה אחר גיפוליים פרה-רפואיים, ופעילות גיומחות הגן (אימונים, חלים ועוד)

שתי סטודנטיות שהתנסו בבית-הספר העל-יסודי 'אורט אלון':

אמה:

הרשתי לובה מאד. אני מרגישה שהתלמידות אותן לימדתי מהלך כל השנה התקדם לימודית לא הצלחתי להליוס איתן לשיחות הרמה האיטית על קשייו ועיוותיו.

חנה:

לימודי קבוצה של שלושה תלמידי. שנים מהם לא היו קבועים והתחלפו כל פעם. תלמיד אחד מהשלושה היה נוכח קבוע לאורך כל השנה והתלמיד להליוס לכל המעשים. עם תלמיד זה נוצר קשר טוב וקרוב. הוא התקדם ונתרם מאד מהלימודי שלי. יש לקבוע מראש האם קבוצת התלמידי היא קבוצה או מתחלפת. כמובן שהתרומה לקבוצה קבוצה היא רבה יותר.

מורים מאמנים מבית-הספר העל-יסודי 'אורט אלון':

יהודית (מורה למדעים – חט"ב הדריכה את מור ויעל)

היה לי כייף ללמוד מסתי ה60 זמנים רעיונות ורוח חדשה דרכי הוראה חדשניות להעברת נושאי הלימוד. התלמידי חייבו לעוררם ולנוכחות של סתי ה60 זמנים. נתרמתי לא פחות מסתי.

אהרון (מורה לפיזיקה הדריך את רונן, נעמה וחנה)

מריציה מאז ממותק של הסטודנטים. העברו שורים ברמה טובה מאז החטיבה
העליונה. חבל שא ניתן להם אפשרות ללמוד ולהתנסות עם ההוראה בחטיבת
הביניים. עברו מאז השורים ובמסגרות ציון מעולה לכל אחד מהשלושה הלוואי
שיחזרו לבית הספר כמורים.

יעקב (מורה למתמטיקה הדריך את רונן):

בית הספר שלנו מייצג את חיי בית הספר האמיתי. טוב שבחרתם להתנסות בבית
הספר שלנו... רונן יצר קשר מצויין עם התלמידים. בקיא מאז בתחום ויהיה מורה
מצויין.

יעל (מורה למחשבים הדריכה את ליטל):

הנוכחות של ליטל הייתה חשובה ומעולה. התלמידים חיכו לליטל הם נחמנו
מנוכחותה ומשעורים שהיא העבירה. מצינו את ליטל להמשיך להתנסות של שנה
ע' בבית הספר.

התוצרים והתרומה המרכזית:

התרומה המרכזית של היוזמה היא ביצירת קשר ותשתית של עבודה משותפת וקביעת יעדים
משותפים למערכת החינוך העירונית של יוקעם מנציגי מחלקת החינוך בעירייה, דרך מנהלות
מעונות היום, גננות ומנהלות בתי הספר וראשי מסלולי הכשרת גננות, מורות לבית הספר היסודי
ומורים לבית הספר העל-יסודי במכללה.

תוצרי הפעילות של היוזמה הם:

1. שילוב של למעלה מ- 80 סטודנטים במערך ההתנסות להוראה בכל שכבות הגיל של
מערכת החינוך של העיר.
2. גיבוש צוות של רכזות מעונות יום, גננות, מורות מאמנות שעברו שנת הכשרה לתפקידן
מתוך מענה לדרישות המקצועיות של המכללה.
3. הנחת יסוד לחשיבה משותפת ולתכנון רב שנתי של המשך העמיתות עם ראשי המסלולים
במכללה, בשיתוף מנהלות בתי הספר ונציגות מחלקת החינוך העירונית.
4. קביעת יעדי פעילות בכל אחד ממוסדות החינוך בו התקיימה שותפות, ממעונות היום עד
בית הספר העל-יסודי 'אורט אלון' לשנת הלימודים הבאה.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים):

נערך מחקר מלווה של העמיתות על ידי ד"ר מירה קרניאלי. תוצאות המחקר יפורסמו בקרוב.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	הכשרת מנחים לעבודות גמר בתכניות התואר השני: מנהיגות בחינוך - תואר שני במנהל מערכות חינוך; הוראת המדעים בבית הספר העל-יסודי והכשרת מנחים חדשים בתכניות ותיקות
שם המרכז	פרופ' נעימה ברזל
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה ורציונאל

מטרת היוזמה הייתה ליצור תפיסה משותפת בתחומים להלן, תוך כדי קביעת מדדים להצלחת התהליך. הכניסה להוראה בתכניות התואר השני מצריכה תהליכי למידה מתמשכים של סגל ההוראה בתכניות. למידה היוצרת קוהרנטיות תכנית ופדגוגית של כל תכנית בפני עצמה כתכנית אקדמית יישומית, כמו גם למידה של מנחים חדשים המצטרפים לצוות המנחים הקיים כמנחי עבודות גמר יישומיות ולמידה מתמשכת הבנויה כלמידת עמיתים של כלל המנחים בסוגיות הקשורות לפיתוח תחום עבודות הגמר היישומיות.

תיאור הפעילות

אוכלוסיית היעד: סגל ההוראה בתכניות: מנהיגות בחינוך - תואר שני במנהל מערכות חינוך; הוראת המדעים בבית הספר העל-יסודי ומכאן להדרכת עבודות גמר וכמו כן למרצים שהצטרפו לצוותי המנחים בתכניות הוותיקות.

סמינר מנחים 13/14 באוקטובר 2009.

המשך למידה: יומיים במהלך חופשת הסמסטר, יום במהלך חופשת פסח ויום נוסף למשוב והערכה בתחילת חופשת הקיץ תש"ע.

בוצעו 56 שעות

מנחי הלמידה: ד"ר משה שר; ד"ר עינת ליכטינגר; פרופ' נעימה ברזל; ד"ר לילך לב ארי; ד"ר מירה קרניאלי ומרצים נוספים.

תוצרים ותרומה מרכזית

למידה של תקנון עבודת הגמר על משמעויותיו האקדמיות והנוהליות; חשיבה, עדכון ושיפור באיכות ההנחה וביכולת ההנחה; בניית הצוותים ומקצועיותם כבעלי ידע, עניין ומוטיבציה משותפת לעבודת הנחייה אקדמית, יוזמת, מפקחת ותומכת.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה:	דרכים לשיח אחר בכיתה הרב-תרבותית
שם המרכז	פרופ' נעימה ברזל, ד"ר עינת ליכטינגר וד"ר דוד נצר
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה ורצינות

המפגש בין סטודנטים יהודים וערבים ב"אורנים" אינו יוצר, בדרך כלל, הידברות בין הקבוצות החברתיות, בהקשר של הפחתת סטריאוטיפים, תפיסות שוויוניות או היכרות מעמיקה עם תרבותו של ה"אחר". שתי האוכלוסיות שומרות על בידול חברתי ואינן משתפות פעולה בתחום הלימודי או מעבר לו. כתוצאה מכך, למרות שסטודנטים יהודים וערבים לומדים זה לצד זה במשך ארבע שנים וגרים יחד במעונות, לרוב לא נוצרים ביניהם אפילו קשרים אישיים. בנוסף, על אף שהמכללה מסייעת לסטודנטים הערבים במטרה להקל עליהם את תהליך הקליטה בלימודים, עדיין הם חווים שוליות בתחומי החיים השונים בה.

לאחרונה נערכו באורנים שני מחקרים המאששים את הנאמר לעיל. מחקר ראשון (בוימל, תותרי וזאבי, 2008) בדק את הלמידה מ"האחר" במסגרת הלימודים המשותפים של סטודנטים יהודים וערבים במכללה ומצא שהסטודנטים רואים בחיוב את הלמידה המשולבת (בעיקר מעוניינים בה הסטודנטים הערבים), אבל המגע שנוצר בין סטודנטים יהודים לערבים במהלך הלימודים מצומצם מאוד, וכמעט בכל הנושאים לא רכשו הסטודנטים תובנות משמעותיות אודות ה"אחר". מחקר שני (תותרי, 2010) בחן את חוויית הלמידה של הסטודנטים הערבים במכללה ומצא שהם מדווחים על קשיים משמעותיים בעיקר בלימודי התואר הראשון.

על רקע זה, במסגרת המפגשים של "שיח אחר" שנערכו בחודש יולי 2009, התגבשה קבוצת מרצים שמעוניינת לטפל בנושא של ההיכרות הבין-אישית בין סטודנטים יהודים לערבים במסגרת המכללה.

מטרות היוזמה: טיפוח ופיתוח השיח הרב-תרבותי בכיתה ובמכללה.

- א. יצירת קבוצת חשיבה ולמידה מקרב סגל המכללה, שתשמש כתמיכה לחבריה וכמקור-השפעה לעמיתיה בפרט, ולמכללה בכלל.
- ב. חיזוק התקשורת הבין-אישית וההיכרות בין סטודנטים יהודים וערבים הלומדים במשותף בקורסים שונים, לקידום יחסי אמון וסביבה בטוחה לגישה פלורליסטית.
- ג. חיזוק המודעות של מרצים ל"נראות" של הסטודנטים הערבים במהלך הלמידה בקורסים.
- ד. הפקת חוברת שתוכל לסייע למורה המעוניין ליישם את הגישה בכיתתו.

אוכלוסיית היעד: מרצים המלמדים במכללה בכיתות מגוונות אוכלוסיה (יהודים- ערבים/דתיים- חילוניים/ ותיקים- עולים).

תיאור הפעילות והתוצרים

- נובמבר 2009:** מפגשי הכנה עם סגל בחוגים השונים של אורנים לדיון מכין. הצפת הסוגיה באמצעות מחקריהם של ד"ר מרי תותרי, ד"ר יאיר בוימל וד"ר עירית זאבי.
- 16.12.2009 רב-תרבותיות ישראלית ועמיות יהודית: הילכו שניים יחדיו?** (כולל תיאורי מקרים). מנחה: ד"ר דוד מיטלברג.
- 27.01.2010 לקדם את השלום באקדמיה: האם מכללה רב-תרבותית אפשרית בכלל?** אורחות: ד"ר תמר הגר וגב' תופאחה סאבא, מכללת תל-חי.
- 24.2.2010 השתתפות בכנס הגליל: פאנל בנושא "דרכים להפיכת ההרכב הרב-תרבותי למשאב חינוכי-ערכי".** דרכי עבודה בכיתה הוצגו ע"י מרצים: ד"ר דוד נצר; ד"ר נעמי דה-מלאך; ד"ר ענת ליבנה; ד"ר איציק גונן.
- 18.3.2010 ייצוג ערבים בתקשורת הישראלית.** מרצה: ד"ר אריאל פרידמן.
- 3.5.2010 כיצד נציין את יום השואה והגבורה באורנים? המרחב וההשקה שבין הפרטיקולרי לאוניברסאלי.** ד"ר בסיליוס בוארדי, ד"ר משה יצחקי, מופיד סידאווי: משמעויותיהם של יום-השואה, יום הזיכרון ויום העצמאות לסטודנט הערבי במכללה. דיונים משולבים בדוגמאות לדרכי התמודדות עם הבעיה. בדיון זה לקחו חלק גם סטודנטים.
- 5.7.2010 השפה הרב-תרבותית - מהלכה למעשה: תכנית סיוע לסטודנטים ערבים באורנים.** הצעת קבוצת "שיח אחר" לדיון בפורום אורנים. סיכום הפעילות בתש"ע ותכנון תשע"א.
- 15.9.2010 מפגש צוות ההיגוי לתכנון תשע"א**
בהכנה: חוברת למורה.

הוגשה בקשה ליוזמת המשך בתשע"א.

ריכוז: ד"ר דוד נצר וד"ר עינת ליכטינגר.

חברי הצוות: ד"ר אריאל פרידמן, ד"ר מרי תותרי, ד"ר ענת ליבנה, ד"ר טלי גור, ד"ר נורית מלניק, ד"ר איציק גונן, מופיד סידאווי, ד"ר דויד מיטלברג, ד"ר משה יצחקי.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה:	טקסים ומרחב ציבורי
שם המרכז	פרופ' נעימה ברזל וד"ר מיקי מוטולה
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

רציונאל ומטרות היוזמה

הניסיון מראה שהקונפליקט היהודי-ערבי בה לידי ביטוי גם בממדי המרחב והזמן במכללה. מבט ביקורתי-אנתרופולוגי יגלה שקיימת הפרדה, כמעט לא מודעת, בניצול המרחבים הציבוריים במכללה. יש מקומות שבאופן "מסורתי" מבליים בהם יותר יהודים ומקומות בהם יש יותר סטודנטים ערבים. חלוקת המרחב היא ביטוי "רך" לתבניות קוגניטיביות ורגשיות עמוקות שפועלות בנפשן של הסטודנטים היהודים והערבים ומביאות להתנהגויות סגרגטיביות. הטקסים הם ביטוי "קשה" יותר להפרדות אלו.

הטקסים הם אחת הדרכים של קהילות לבנייה ולהטמעת זיכרון וזהות. הקבוצה מקצה זמן ומרחב לפעילות בעלת מטען רגשי חזק, בה היא מעבירה מסרים מכוננים.

באורנים ישנם מספר טקסים חשובים (טקס רבין, יום הזיכרון, השואה), כולם ההשתתפות של האוכלוסייה הערבית היא מועטה מאד. חשבנו שההתמקדות בטקסים בכלל, ובטקס יום השואה בפרט, תסייע לנו להבין טוב יותר את הביטוי של יחסי הקונפליקט בחיים הציבוריים באורנים. בחרנו בטקס יום השואה מתוך מחשבה שההדרה של סטודנטים ערבים מטקס זה היא הפחות מובנת מאליה. כמו כן חשבנו שמאחר שלשואה ישנם מרכיבים אוניברסאליים החשובים לכל אדם ולכל איש חינוך במיוחד, יהיה פחות מסובך לבנות הצעה לטקס בו כולם ירגישו הזדהות והשתייכות.

היעד המרכזי של היוזמה הוא להביא לשינוי משמעותי בדרך בה הערבים והיהודים באורנים משתתפים וחווים את המרחב הציבורי. אנו מקווים שעבודה על הטקסים תביא למימוש חלקי או מלא של יעד זה.

תיאור הפעילות

מפעילי היוזמה מרכזו: ד"ר מיקי מוטולה, פרופ' נעימה ברזל, ד"ר קובי אסולין, ד"ר בסיליוס בווארדי

ביצוע: התקיימו 5 מפגשים, 28 שעות בסה"כ, בחלקם השתתפו רק מרצים, בחלקם השתתפו רק סטודנטים ובחלקם מרצים וסטודנטים במשותף. המפגשים הוקדשו לתכנון והפקה של טקס יום השואה אחר שיבוצע במכללת אורנים בתשע"א. מפגש אחד מתוכם התקיים במשותף עם קבוצת "שיח אחר".

תכני הלמידה: טקסים ומסורות כמגבשי זהות קולקטיבית; הממד הפרטיקולרי ואפשרות הממד האוניברסאלי בטקסים ומסורות שונות; השואה כאירוע מכונן בתרבות המאה ה-20 וה-21; טקס יום השואה מפרספקטיבה יהודית וערבית - דמיון, ניגודים, מתחים, פחדים, אפשרויות. המרחב הציבורי באורנים - שותפות לעומת סגרגציה; מקומו של הממד האוניברסאלי של בטקס יום השואה לצד הממד הפרטיקולרי; בניית הצעה לטקס יום השואה באורנים.